

In hemelsnaam

Het kerstfeest heet vrolijk te zijn. De redactie van *ESB* besloot eens uit te pakken en feest te vieren met een aantal economen die recentelijk een prijs gewonnen hebben. Vooral de twee Spinoza-premies rechtvaardigen het poppen van de champagneflessen. Vergeet die Nobelprijs maar. In dit land weegt een Spinoza-premie minstens even zwaar.

U kunt lezen wat de prijswinnaars te melden hebben. Hun bijdragen doen dit economenhart sneller kloppen. Zowel Lans Bovenberg als Jan Luiten van Zanden stellen interessante vragen en weten er weg mee. Krijgt Van Zanden gelijk met zijn onderzoek, dan zullen u en ik onze vooringenomen ideeën over een industriële revolutie stevig moeten herzien en daarmee wellicht de bestaande theorieën over economische groei. Die industriële revolutie blijft de economisch-historici bezig houden en dat is terecht, zo blijkt maar weer eens. Wie durft nog te beweren dat economische geschiedenis geen belangrijke discipline is?

Lans Bovenberg dwingt me serieus na te denken over de levensloop en al het economische dat daarin meespeelt. Het pensioen is nu niet een onderwerp waar ik vroeger veel over nadacht, maar nu we allemaal langer leven en minder kinderen krijgen, wordt de toekomst spannend. Ik begrijp misschien onvoldoende hoe vernieuwend de economische analyse is, maar ik word met de dag geruster dat iemand als Bovenberg zich met deze problematiek bezighoudt. Mijn felicitaties aan hem en Van Zanden. Ze bewijzen de economische wetenschap een grote dienst met hun prijswinnend werk.

Lees ik verder en neem ik de andere bijdragen in me op, dan bekruipt mij evenwel de twijfels. Niet dat al het onderzoek dat hier gepresenteerd wordt, zonder verdienste is. Nee, het is ongetwijfeld belangrijk om de grenzen te verleggen ten aanzien van de rationaliteit van onze subjecten. Experimenteel onderzoek levert intrigerende resultaten op. Onze wetenschap gaat uiteindelijk over het maximaliseren van het geluk dus is het goed ons af te vragen hoe het zit met dat geluk. Ik kan me zelfs voorstellen dat het belangrijk is om te werken aan een methodiek voor de beoordeling van onderzoek. Maar waar zijn we in hemelsnaam toch mee bezig?

Ik weet het, de economische wetenschap is voor een belangrijk deel instrumenteel. Het doel is onder meer aan te geven hoe te veilen, risico te spreiden, groei te stimuleren. Maar het intellect wil meer. Een wetenschap die er echt toe doet, bijvoorbeeld. Met weemoed denk ik terug aan mijn studententijd, toen Marxisten streden met vulgaire economen, die op hun beurt verdeeld waren in de kampen van Keynesianen, post-Keynesianen, institutionalisten en monetaristen.

Veel stond op het spel, het lot van de wereld bijvoorbeeld. Stel dat Joan Robinson gelijk had? Of Ernest Mandel? Die theorieën van Friedman, die konden natuurlijk helemaal niet. Ik geef onmiddellijk toe dat de financiële wereld niet gebaat was bij deze debatten en ook het veilingwezen werd er niet door bediend. Maar wat was het allemaal spannend.

Met spijt lees ik Arthur Hermans meeslepende beschrijving van het intellectuele klimaat in Schotland in de tijd van Adam Smith¹. Toen deed het intellectuele debat er tenminste toe. Die mensen waren bezig een nieuwe wereld te vatten. Wat een energie. Wat een intensiteit. Wat een verbeelding ook. Waarom nu zo weinig daarvan? Diezelfde intensiteit van een intellectueel debat dat er toe doet, lees ik in Skidelski's meesterlijke biografie van John Maynard Keynes. Net als Smith en de zijnen, probeerden Keynes en de zijnen een nieuwe betekenis te geven aan hun wereld. Daarvoor hadden ze nieuwe economische concepten nodig in een nieuw analytisch raamwerk. En daarvoor werd stevig geknokt.

Ik betwijfel dat historici van het economisch denken iets meer kunnen maken van het economisch denken in onze tijd – iets spannends, iets meeslepends. Ook Van Zanden en Bovenberg leveren te weinig materiaal daarvoor, vrees ik. Dat is toch merkwaardig, want de vragen die op ons afkomen zijn levensgroot. Net als ten tijde van Adam Smith, Keynes en het debat tussen de Marxisten en de vulgaire economen, is de verwarring groot. Wat is de nieuwe wereldorde? Wat zijn de consequenties van de globalisering? Waarom kunnen we ons een welvaartstaat niet meer veroorloven terwijl we nog nooit zo rijk zijn geweest als nu? Waarom blijft het er in zulke grote delen van de wereld zo belabberd aan toe gaan? Wat gebeurt er als de Chinezen massaal in een auto kruipen? Hoe gaat de nieuwe economie er uit zien? Hebben natiestaten nog wel bestaansrecht en is dat grote Europa wel zo'n goed idee? Hoe belangrijk zijn culturele factoren? Waarom is de markt zaligmakend, dan wel een noodzakelijk kwaad? Hoe bepalend is de derde sfeer wel niet? Enzovoort, enzovoort.

Wat zou dit toch een intellectueel spannende tijd kunnen en moeten zijn. Gelukkig dat het nu kerst is. Straks is het Nieuwjaar en tijd voor goede voornemens.

Arjo Klamer*

* De auteur is cultureel econoom en is verbonden aan de Erasmus Universiteit Rotterdam.
www.klamer.nl

1. A. Herman, *How the Scots Invented the Modern World*, Crown Publishers, New York, 2001